

Ültetvénytípusok homoki fehérnyárasok termesztési modelljei

Az ültetvénytípusok termesztés gazdasági célja, rendelkezése a termesztés technológiai színvonalának olyan mértékű emelése, amely adott nagyságú területen, s az ökológiai feltételek szabta határokon belül a legnagyobb fatermést és ebből következően a legnagyobb tiszta jövedelmet eredményezi minél rövidebb időtartamon belül, ugyanakkor minél kisebb befektetéssel és kockázattal.

Az ültetvénytípusok termesztés feltételrendszerének legfontosabb ismérvei a következőkben foglalhatók össze:

- előre meghatározott célválaszték előállítása nagy mennyiségben és azonos minőségben,
- viszonylag zárt termesztés-technológiai rendszer alkalmazása az erdősítéstől a véghasználatig, amelyre a részbeni belterjesség is jellemző (pl. gyorsan növő fajok, illetve fajták monokultúrái, intenzív nyelési rendszer stb.), továbbá
- a faállományok felújítása általában csak mesterséges úton lehetséges.

A jellegzetesen ültetvénytípusok termesztési technológiai rendszerben termesztendő nemesnyárasokon kívül a termesztési mód alkalmazható még az arra alkalmas termőhelyeken az akácok, a fehérnyárasok, s részben a vöröstölgyesek és feketediosok esetében is. Ide sorolhatók továbbá a közönséges diósok is, de ezek erdőgazdasági jelentősége elhanyagolható. Ugyancsak ültetvénytípusok gazdálkodást lehet folytatni a homoki erdei- és feketefenyvesekben is, de ezek az állományok méretes, minőségi rönktermelésre általában nem alkalmasak.

A fentebb felsorolt fajok közül elsőként a fehérnyárasokra vonatkozóan készítettük el a méretes, minőségi, faanyag, illetve az ún. tömegfa választékok előállítására alkalmas faállományok erdőnevelési, illetve kor-növőtér-célátmérő modelljeit az ERTI Ültetvénytípusok Fatermesztési Osztályán.

Fehérnyárasok egyszerűsített erdőnevelési modellje

Az ültetvénytípusok termesztendő állományalkotó fajaink közül egyre fokozódó szerepe van a fehér- és szürkenyárasoknak (továbbiakban fehérnyárasoknak). A fehérnyárasokból jelenleg

döntően még nem klónokat és fajtákat, hanem mag- vagy sarjeredetű populációkat termesztünk. A köztermesztésben, illetve egy-két termesztési kísérletben található néhány fehér nyár fajta, pl. a 'Villafranca' ('I-58/57'), vagy a 'Homoki' ('H 425-4') állományainak nevelésével kapcsolatban a modellkészítéshez még nem áll rendelkezésünkre megfelelő számú felvételi adat és tapasztalat. Egyelőre ezen fajták esetében is az ismertetett modell táblák adatainak figyelembevételét javasoljuk.

Az 1. táblázat a fehérnyárasok egyszerűsített erdőnevelési (fatermesztési) modelljét tartalmazza, melynek megszerkesztéséhez 70 hosszú lejáratú fatermési és erdőnevelési kísérleti parcella adatát használtuk fel. Az ültetési hálózatot az ültetési anyag minőségétől és a termőhelytől függően szükséges megválasztani. A nevelővágásokat (növőtér-bővítéseket) akkor kell elvégezni, amikor a törzsszám megközelítőleg megegyezik a táblázat nevelővágás előtti törzsszámmal vonatkozó adatával.

A 3x3 m-es hálózatra ültetett fajták esetében tisztításra általában nincs szükség, kivéve ha a fiatalos nem egyöntetű növekedésű. A 3x2 m-es vagy az ennél szűkebb induló hálózatra (3x1m, 2,5x1m), klóncsemetével létesített ültetvényekben egy, illetve két növőtér-bővítő tisztítás elvégzése ajánlott. A gyérítések tervezésénél ugyancsak az 1. táblázat adatai a mérvadóak.

Fehérnyárasok kor-, növőtér-, célátmérő modelljei

Az ültetvénytípusok termesztendő faják állományainak nevelése során kiemelt jelentősége van a növőtér-bővítések időbeni ütemezésének, vagyis a kor és a termőhelyi adottságok (fatermési

osztály) függvényében az adott célválaszték előállításához vagy célátmérő eléréséhez szükséges, optimálisra közelálló törzsszám (növőtér) fenntartásának. A termőhelyi (ökológia) tényezők alapvetően határozzák meg a termesztési célt, vagyis azt, hogy méretes, minőségi faanyag (lemezipari rönk, fűrészláték) vagy pedig csak vékonyabb méretű ún. tömegfa-választékok (kivágás, rakodólap és ládaipari alapanyag, papírfá, farost-, forgács- és lemezipari alapanyag) megtermelésére van lehetőség.

Megjegyzés az erdőnevelési modell használatához:

– Az átlagos famagasságra vonatkozó értéktartományok – ugyanazon korban – lehetővé teszik a fatermési osztályok (Rédei, 2007) hozzávetőleges meghatározását.

– A gyérítések tervezése során, minél jobb a becsült fatermési osztály, annál jobban kell közelíteni a nevelővágás utáni törzsszámtartományok alsó értékéhez.

– Az V–VI. fatermési osztályú fehérnyárasok nem képezik a minőségi fatermesztés tárgyát.

A fehérnyárasokra vonatkozóan a növőtér-modellezés alapösszefüggése az alábbi egyenlettel írható le:

$$N = e^{8,75483 - 0,83879 \ln D_{1,3}}$$

ahol: N = a főállomány törzsszáma 1 ha-on, D_{1,3} = a főállomány körlevegőjéből számított átlagos mellmagassági átmérője (cm-ben).

A 2. táblázat adatai azt mutatják, hogy minőségi, méretes rönktermelésre döntően az I–III. fatermési osztályú fehérnyárasokban van lehetőség. A IV. fatermési osztályú fehérnyárasokban – 30 éves átlagos vágásérettségi kortól figyelembe véve – a 18 és 20 cm-es célátmérő tervezhető nagy bizonyossággal. A fenntartható 1

1. táblázat: Fehérnyárasok egyszerűsített erdőnevelési modellje

Nevelővágás	Szám	A nevelővágás		Törzsszám (db/ha)	
		elvégzésének éve (kora) (év)	időpontjában a H _m (m) és a fatermési osztály	a nevelővágás	
				előtt	után
Tisztítás	1.	5–10	6 (I–VI.)	>3000	3000
	2.	11–14	8–11 (I–VI.)	3000	1300–1800
Gyérítés	1.	15–20	12–17 (I–V.)	1300–1800	650–1200
	2.	21–25	16–23 (I–IV.)	650–1200	350–600
Véghasználat		40	(I–II.)		350–400
		30–35	(III–IV.)		500–600
		25–30	(V.)		800–900
		20–25	(VI.)		1000–1100

* tud. tanácsadó, az MTA doktora, ERTI.

